

ÖĞRETMENLERİN ZAMAN TUZAKLARINA DÜŞMELERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN ADAYLARININ İZLENİMLERİ¹.

IMPRESSIONS OF PROSPECTIVE TEACHERS RELATED TO POSSIBLE TIME TRAPS FOR TEACHERS

Yaşar ÇELİK²

ÖZ: Öğretmen adaylarının uygulama çalışmaları esnasında öğretmenlerin yakalandıkları zaman tuzaklarıyla ilgili izlenimlerini ve bunların öğrencilere olan yansımalarını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, durum çalışması deseninde nitel bir çalışmadır. Araştırma, 2019-2020 bahar yarı yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği son sınıfta öğrenim görmekte olan 38 öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmayı yapmak için etik kurul onayı alınmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Zaman tuzakları, amaçlarda belirsizlik, oyalama-erteleme, ayrıntılara boğulma, acelecilik, araç-gereç düzeni, işlerin yarıda bırakılması ve aşırı iletişim temaları altında ele alınmıştır. Ana temaların her biri olumlu ve olumsuz olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Her bir alt temayla ilgili olarak az sayıdaki öğretmen adayı öğretmenlerin zaman tuzaklarına yakalanmadıklarını, zamanı etkili bir şekilde kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu ise, öğretmenlerin çeşitli zaman tuzaklarına yakalandıklarını; bu tuzakların sınıf disiplininin bozulması, sınıfta öğretmen otoritesinin sarsılması, derslerde veriminin düşmesi, ölçme ve değerlendirmenin amacına uygun yapılmaması, içeriğin amaca uygun olarak işlenmemesi, üst düzey öğrenmelerin gerçekleşmemesi, konuların yetişmemesi ve öğrencilerin dersten sıkılması gibi sorunlara yol açtığı tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Öğretmen adayı, zaman tuzakları, izlenim

ABSTRACT: This study, which is done in order to determine the impressions of prospective teachers during the teaching practice courses about the time traps that teachers experienced and their reflections on students, is a qualitative study in the form of case study pattern. The research was conducted in 2019-2020, Summer Term at Ondokuz Mayıs University Faculty of Education, classroom teaching department and 38 senior students who are prospective teachers participated in the study. Ethics committee approval was obtained to conduct the study. The data was collected through a semi-structured interview form and analyzed using content analysis method convenience sampling, one of the purposeful sampling methods, was used in the research. Time traps include the topics such as uncertainty in objectives, distraction –procrastination focusing on details impetuosity, proper use of equipment in complete works and excessive communication. Each of the main themes is divided into two sub-themes, positive and negative. Regarding each sub-theme, a small number of prospective teachers stated that teachers did not experience any time traps and that they used time effectively. The majority of teacher candidates stated that teachers experienced various time traps; it was determined that these traps caused problems such as laxity in class discipline, undermining teachers' authority in the classroom, decreasing the efficiency in the lessons, not performing the assessment and evaluation in accordance with the purpose, failing to teach the content in accordance with the purpose, inefficient learning, failing to cover all the subjects and boring the students with the lessons.

Keywords: Prospective teacher, time traps, impression

Bu makaleye atf vermek için:

Çelik, Y. (2021). Öğretmenlerin zaman tuzaklarına düşmelerine ilişkin öğretmen adaylarının izlenimleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 464-481.

Cite this article as:

Çelik, Y. (2021). Impressions of prospective teachers related to possible time traps for teachers. *Trakya Journal of Education*, 11(1), 464-481.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, ycelik@omu.edu.tr, Orcid: 0000-0001-8159-5189

² Bu çalışmanın Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 05.02.2020 tarih ve 2020/59 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

We live in a world where our needs are constantly increasing, but the time required to meet these needs is decreasing. To meet our needs, we have to use time better and do more work and produce more in less time. In order to use time effectively, we face the concept of time management. Although effective management of time is necessary for each individual, it is of special importance for teachers. Because teachers assume the responsibility of building society in a way. There are many factors that prevent the effective use of time. These factors are defined as "time traps" by Mackenzie (1989). Although some studies on time traps are available in the literature, the number of qualitative research for classroom teachers is quite limited. This research is expected to contribute to classroom teachers and authorities by raising awareness about time traps.

Method

This research is a qualitative study in case study pattern conducted to determine the impressions of prospective teachers studying at Ondokuz Mayıs University Faculty of Education Department of Classroom Teaching in the spring semester of 2019-2020 about time traps that teachers experienced during the teaching practice courses. In this study, in which 38 pre-service teachers participated, convenience sampling, one of the purposeful sampling methods, (Platton, 1987, akt: Yıldırım & Simsek, 2011) was used. The aim of the research was to determine the impressions of teacher candidates about time traps during the teaching practice courses. The data was obtained through a semi-structured interview form. The researcher himself got the willing students fill out this form, and the findings obtained were analyzed by content analysis. In the analysis, research questions were taken as themes, and the answers given to the questions were divided into sub-themes and categories and arranged in tables. Coding studies were also carried out simultaneously by another researcher experienced in qualitative research. In order to determine the consistency between the researchers, the codings of the researchers regarding each question were compared and arranged as consensus and difference of opinion. Then the percentage of agreement regarding the answers given to the questions was calculated as $(\% \text{ agreement (Reliability)} = \text{Consensus} / (\text{Consensus} + \text{Disagreement}) \times 100)$ (Miles & Huberman, 1994) 0.87. In order to present the opinions of the individuals in a striking way, direct quotations from the statements of teacher candidates were included.

Findings

Impressions of the teacher candidates about the time traps that the teachers experienced during classroom management process were examined under the main themes of uncertainty in goals, distraction-procrastination, focusing on details, lack of equipment, impetuosity, incomplete works, excessive sociability and lack of control. Each of the main themes is divided into two sub-themes, positive and negative. Regarding each sub-theme, a small number of prospective teachers stated that teachers did not experience any time traps and that they used time effectively. The majority of teacher candidates stated that teachers experienced various time traps; it was determined that these traps caused problems such as laxity in class discipline, undermining teachers' authority in the classroom, decreasing the efficiency in the lessons, not performing the assessment and evaluation in accordance with the purpose, failing to teach the content in accordance with the purpose, inefficient learning, failing to cover all the subjects and boring the students with the lessons.

Discussion and Conclusion

The research findings have been discussed in the light of the related literature and some conclusions have been reached. The impressions of the teacher candidates regarding the problems arising from time traps that the teachers went through in the classroom management process were discussed under two themes as positive and negative. Some of the teacher candidates stated that the lessons were handled appropriately and that they did not have the impression that teachers experienced any time traps. There is a significant similarity between Gozel and Halat's (2010) study and this study.

Regarding the time traps caused by uncertainty in the goals, most of the teacher candidates expressed their impressions as follows: the objective of the lesson is not clear in the teacher's mind, the content is not dealt

with in accordance with the purpose, lack of knowledge, unpreparedness, using ready made plans .They emphasized that this situation led to results such as lack of efficient learning, failing to cover all the subjects, undermining teacher’s authority, ineffective learning, and failing to do the assessment and evaluation properly. The results of some studies in the related literature (Boyras and Kocabas, 2018; Polat, 2001; Saktanlı, 2001; Tas, 2010) support the results of this research.

Regarding the timing problem caused by ‘distraction and procrastination’, the majority of teacher candidates stated that the teachers were dealing with non-lesson activities during the lesson hours, chatting with teachers in the other class, talking on the phone in the lesson, and extending the break hours arbitrarily. It has been determined that these behaviors of teachers cause problems such as indiscipline, talking to each other, insufficient and wrong learning, and lack of motivation. It is understood that some studies on the subject (Celik, 2002; Karaoglan; 2006; Mackenzie, 1989; Smith, 1998) have similar results.

Regarding the timing problem caused by "focusing on details", most of the pre-service teachers expressed some impressions as follows: the teachers forced students to memorize instead of meaningful learning, they went out of the school curriculum and overloaded students with much more information, and they did unnecessary work to pass the time allowed for the lesson. They emphasized that this situation led to decrease in students' interest in the lesson and made them spend their time on trivial activities. The results of some researches (Balyer, Gunduz, Inandı, Ozkan & Peker, 2011; Polat, 2011) are paralel to the results of this research.

Regarding the timing problem arising from the “lack of equipment” experienced by the teachers in the classroom management process, most of the prospective teachers stated that the necessary materials were not used in the lessons or that the same materials were used constantly, course materials were not provided in time for the lesson, especially in music and physical education lessons, and that some materials could not be used because they were brought to the class without checking to see whether they work or not beforehand. It was emphasized that this situation led to results such as causing students to get bored, monotonous teaching and learning, loss of time, lax discipline in the classroom and lack of interest in the lesson. It appears that some of the studies in the literature (Balyer al., 2011; Evertson et al., 1997; Ozkılıc, 2000; Tas, 2010) support the results of this research.

Regarding the time problem arising from the “impetuosity” experienced by the teachers during the classroom management process, the majority of teacher candidates stated that the subjects were handled in haste because of anxiety about exams, that the teacher finished the subject in a rush when he had something else to do at that time, and that the subjects which were supposed to be taught in the second year were taught in the first year as if it was a merit. There is a similarity between the results of some studies in the literature (Akgemci et al., 2000; Balyer et al., 2011; Covey, 2007; Tengilmlioğlu et al., 2003) and this research. Regarding the time problem with the teachers arising from “excessive communication”, a few of the pre-service teachers expressed their impressions as follows: displaying feelings about family problems in the lessons, talking on the phone during the lesson, and telling their memories very often. It was emphasized that this situation reduced the participation of students in the lesson, did not serve for the purpose of the lesson and disrupted the teacher-student communication. There is a similarity between the results of some studies in the literature (Akgemci et al., 2003; Balyer al., 2011; Mackenzie, 1989; Smith, 2007) and this research.

GİRİŞ

Günümüzde bilim ve teknolojiadaki gelişmelere paralel olarak insan yaşamı daha karmaşık bir hal almaya başlamıştır. Bu duruma uyum sağlamaya çalışan bireyler çoğu kez zaman problemi yaşamaktadırlar. Özellikle gençler gelişmelere daha kolay uyum sağlarken belli yaşın üstünde olanlar uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar. Bireyler bir taraftan yaşamlarını sürdürürken diğer taraftan da değişen yaşam koşullarına uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu döngüye adapte olanlar gerek kendileri için gerekse bağlı buldukları toplum için önemli katkılar sağlarken; uyum sorunu yaşayanlar hem kendileri hem de içinde bulunduğu toplum için problem oluşturmaktadırlar (Baran, Kurt ve Tekeli, 2017). Bir yıl, bir ay ve bir günün süresi sabitken insan ihtiyaçlarının gittikçe değiştiği, arttığı ve karmaşıklaştığı günümüzde, bize

sunulan sabit zamanı en verimli bir şekilde değerlendirmek zorundayız. Diğer bir ifadeyle zamanı arttıramadığımızı göre onu en etkili bir şekilde kullanmamız gerekmektedir.

İnsanoğluna yiyecek, içecek, hava gibi bir sürü nimet sunulmuştur. Sunulan nimetlerden biri, belki de en önemlisi zamandır. Çünkü bunları üretmek ve tüketmek için zamana ihtiyaç vardır. Ancak zaman herkes için aynı şekilde algılanmayabilir. Zaman algısı çoğu kez görelidir. Bir insan için çok uzun olarak algılanan zaman diğeri için çok kısa algılanabildiği gibi; aynı kişi de belli birim zamanı her zaman aynı şekilde algılamayabilir. Bu bakımdan zamanı tanımlamak kolay olmamıştır. Bir tanıma göre zaman, olayların geçmişten günümüze ve günümüzden geleceğe doğru birbirini takip ederek akıp gittiği aralıksız bir süreç (Smith, 1998), başka bir tanıma göre, bir işin yapılması için gereken süre (Çelik, 2002) olarak ifade edilmiştir. Açıklın (1998) ise zamanı arka arkaya ortaya çıkan olayların algılanması olarak ifade etmiştir. Büyük Türkçe Sözlük (TDK) zamanı “bir iş veya oluşun içinden geçtiği, geçeceği ya da geçmekte olduğu süre” şeklinde tanımlamıştır. Bazıları ise zamanı, insanların hepsine eşit olarak sunulduğu halde tüketme konusunda kimilerinin hoyratça davrandığı, telafisi olmayan (Adair ve Adair, 1994; Sabuncuoğlu, Paşa ve Kaymaz, 2010) şeklinde tanımlamışlardır.

O halde zamanın kullanılması konusunda nasıl bir strateji izlenmelidir? Bu sorunun cevabı bizi kuramsal olarak zaman yönetimi kavramına götürmektedir. Zaman yönetimi, bir bakıma özyönetim sağlamaktır, yaşadığımız olayları uygun bir şekilde kontrol etmedir (Güçlü, 2001). Diğer bir ifadeyle doğru zamanda doğru karar vermedir (Erkılıç, 2011). Zaman yönetimi denince eğitim-öğretimde öncelikle planlamayı akla getirmektedir. Planlı çalışmayla hatalar aza indirilerek zaman en etkili bir şekilde kullanılabilir (Durukan ve Öztürk, 2005; Smythe & Robertson, 1999). Josephs'e (1996) göre zaman yönetimi, yapılacak işin az emek ve az çabayla mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilebilmesidir. Zamanın etkili ve verimli kullanılması, stresi azaltarak bireyin dengeli bir hayat sürdürmesine, başarısını ve buna bağlı olarak da stresinin azalmasına, işe odaklanmasına ve verimin artmasına önemli düzeyde katkıda bulunmasının yanında enerjinin, üzerinde çalışılan işe harcanmasını sağlar (Jones, 2002).

Zamanın etkili kullanılmasını engelleyen bir çok faktör vardır. Bu faktörler Mackenzie (1989) tarafından “zaman tuzakları” olarak ifade edilmiştir. Bu tuzaklar bazen kişinin kendisinden bazen de başkalarından kaynaklanır. Zaman tuzakları plansızlık, işleri önceliklerine göre belirlememe, kendini gereğinden fazla işe adanmak, kriz yoluyla yönetim, acelecilik, gereksiz yazışmalar, kırtasiyecilik ve verimsiz okumak, sıradan ve gereksiz işler, ziyaretçiler, telefon, toplantılar, kararsızlık ve yetki vermemek olarak belirtilmiştir. Simit (2007), bu tuzakları “zaman hırsızları” olarak adlandırarak kişinin kendi yarattığı zaman hırsızları ve başkalarının dayatılan zaman hırsızları olarak iki kategoride ele almaktadır. Bunlardan görev paylaşımı yapmama veya yapamama, yanlış tutum sergileme unutkanlık, dağınık çalışma, kararsızlık, sohbet toplantıları, dinlememe, amaçlarda belirsizlik, dalgınlık, aynı anda birçok işi yapmaya çalışma kişinin kendinden kaynaklanan zaman hırsızlıklarından sayılmaktadır. İş tanımının açık ve anlaşılır olmaması, gereksiz toplantı, aşırı iş yoğunluğu, iletişim problemleri, kırtasiyecilik, çalışanlarda moral ve motivasyon eksikliği, otorite eksikliği, iş önceliklerinde belirsizlik ise dışarıdan dayatılan zaman hırsızlığı kategorisinde yer almaktadır. Başka bir düzenlemeye göre zaman tuzakları, kararsızlık, amaçlarda belirsizlik, sorumsuzluk, oyalama-erteleme, ayrıntılara boğulma, gereksiz toplantılar, dağınık masa ve dağınık araç-gereç düzeni, acelecilik, yarıda bırakılan işler, aşırı iletişim ve kontrol eksikliği (Efil ve diğerleri; 2003; Balyer, Gündüz, İnandı, Özkan ve Peker, 2011) olarak belirtilmiştir.

Zaman tuzakları öğretmenler ve sınıf yönetimi süreci açısından ele alındığında amaçlarda belirsizlik, oyalama-erteleme, ayrıntılara boğulma, araç-gereç yetersizliği, acelecilik, işleri yarıda bırakma, aşırı sosyallik ve kontrol eksikliği olarak ifade edilebilir. Amaçlarda belirsizlik, amaçların açık ve net olarak ortaya konmamış olması, öğrencilere nelerin kazandırılacağı konusunda belirsizlik yaşanmasıdır (Barhyte, 2005; Balyer ve Diğerleri, 2011; Altınöz, Başpınar, Erdönmez, Tengilimoğlu ve Tutar H, 2011). Bu anlayışla istenen sonuçlara ulaşmak mümkün değildir. Silahtaroglu'na (2004) göre, zamanı etkili kullanmanın ölçütü çok çalışmak değil, amaçlar doğrultusunda yapılacak bir çalışmayla gerçekleşir. Oyalama-erteleme, zamanı planlama açısından önemli bir engeldir. Üzerinde çalışılan bir konu önemli olduğu halde üzerinde durulmuyorsa ertelemeyen söz edilebilir. İşlerin ertelenmesi yalnızca başarıyı düşürmekle kalmaz, işi yapması gereken bireyde stres, yılgınlık gibi olumsuz duygular ve düşüncelerin oluşmasına neden olur (Balyer ve Diğerleri, 2011; Efil ve diğerleri, 2003). Erteleme bugün yapılacak işin yarına bırakılmasıdır (Dryden, 2000). Bireylerin zamanını çalar, hedeflere ulaşmalarını engeller, strese yol açar ve nihayet ilişkilerin bozulmasına ve saygınlığın yitirilmesine sebep olur (Scoot, 1997).

Ayrıntılara boğulma, öğretmenin programda belirlenen amaçlardan uzaklaşarak öğretimi gereksiz unsurlarla, etkinliklerle şişirmesi olarak ifade edilebilir. Bu durumun telafisi hedeflere ulaşmak için ilave

emek ve çabayı gerektirir. Araç gereçler çoklu öğrenme, daha kısa sürede öğrenme imkanı sağlama yanında kalıcı bir öğrenme de sağlar. Araç gereçlere ihtiyaç olduğunda kolaylıkla ulaşılması, amacına uygun bir şekilde kullanılması, dersin akışı açısından çok önemlidir (Evertson vd., 1997). Dolayısıyla araç gereç eksikliği öğretmen için zaman kaybı ve bir zaman tuzağıdır. Aceleci davranmak, çok çalışmak verimli çalışmak demek değildir. Çünkü acele davranmak hata oranını da artırabileceğinden istenen sonuçlara ulaşmak zorlaşacaktır. Aceleci davranmaktan kaynaklanan hataları düzeltmek daha çok zaman kaybına yol açacaktır. Diğer bir ifadeyle acele yapılan bir işin amaca uygun olarak ilerleyip ilerlemediğini ve doğruluğunu kontrol etmek için yeterli zaman kalmayabilir (Covey, 2007). Bu yüzden, doğru olan, işi gerektiği gibi, normal seyrinde yapmaktır. Aşırı iletişim ise asıl amaçtan uzaklaşarak zamanın gereksiz işlere harcanması; zamanın büyük bir kısmının sosyal ilişkilere ve sohbetlere vb. ayrılmasıdır (Balyer ve Diğerleri, 2011). İşlerin yarıda bırakılması önemli bir zaman tuzağıdır çünkü, yarıda bırakılan bir işin tamamlanması amacıyla işin yapılması için gereken süre yeniden harcanır. Vaktinde az bir emek ve çabayla tamamlanacak iş, sonradan tamamlanmak için çokça zaman gerektirir.

Yapılacak işleri öncelik sırasına koymak zaman tuzaklarını azaltmanın en önemli yollarındandır. İşin önceliğine karar vermede ortaya çıkacak sonuç etkili olmaktadır. İşin aciliyeti ve önemi oluşacak şartlara göre değişmektedir (Cüceloğlu, 1999; Scoot, 1997). Sınıftaki zaman tuzaklarına bakıldığında, öğretmenin derse araç-gereç plan program yönünden gerekli hazırlığı yapmadan girmesi, derse geç gelmesi, ders saatinde anons yapılması, okul yöneticileri ve velilerin dersi bölmesi, bazı istenmeyen öğrenci davranışları, ödev kontrollerinin sınıfta yapılması sayılabilir (Arı ve Saban, 2000; Çelik, 2004; Yıldız ve Yıldız, 2016). Bununla birlikte öğretmeni aşan öğrencilerle ilgili disiplin sorunları, eğitim araçlarının temini ile ilgili, sorunlar, fiziksel koşullardaki yetersizlikler, gereksiz toplantılar ve aşırı bürokrasi gibi zaman tuzakları da bulunmaktadır (Çermik, 2006). Bu tuzakların kontrol altına alınmasında okul yönetimi öğretmenlere destek olmalıdır.

Öğretmenlerimizde bu zaman tuzakları konusunda farkındalık oluşturmamız gerekmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin zaman tuzaklarına yakalanma durumlarını ve hangi zaman tuzaklarına yakalandıklarının tespit edilmesi halinde çözüm için önemli bir adım atılmış olacağı düşünülmektedir. Zaman tuzaklarıyla ilgili literatürde bazı çalışmalara rastlanmakla birlikte sınıf öğretmenlerine yönelik ve nitel araştırmaya pek rastlanmamaktadır. Bu araştırmanın öğretmenlere ve yetkililere zaman tuzakları konusunda farkındalık sağlayarak katkıda bulunması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, 2019-2020 öğretim yılı bahar yarıyılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği son sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi esnasında öğretmenlerin zaman tuzaklarına yakalanmaları ile ilgili izlenimlerini belirlemek amacıyla yapılmış durum çalışması deseninde nitel bir çalışmadır. Durum çalışması, bir olayın detaylı olarak incelendiği, verilerin sistemli bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda nelerin olup bittiğinin izlendiği bir yöntemdir. Bu yöntem, ulaşılan sonuçlara sebep olan faktörleri ortaya koymakla birlikte, gelecekte yapılacak araştırmalarda izlenecek stratejilere de ışık tutma amacını gütmektedir (Davey, 2009). Diğer bir ifadeyle araştırmacının olaylara müdahalede bulunmadan kendi şartlarında değerlendirdiği; "nasıl" ve "niçin" sorularına odaklanarak yapılan bir araştırma yöntemi olarak tanımlanabilir (Creswell, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2011; Yin, 1984).

Çalışma grubu

Bu araştırmaya, 2019-2020 öğretim yılı bahar yarıyılında 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği son sınıfta öğrenim gören 36 öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarından 8'inin doldurdıkları formlar araştırma formatında istenen bilgileri ihtiva etmediği için çalışma kapsamına alınmazken, 28 öğrencinin doldurduğu formlar analize tabi tutulmuştur. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme (Platton, 1987, Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2011) kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, varlığından emin olduğu halde kolay ve hızlı ulaşılamayan unsurları tespit etmek amacıyla kullanılır. Nitel araştırmalarda genellikle kullanılan örneklem büyüklüğünün genelleme yapmak için yeterli olmamasından dolayı, çalışması kolay ve pahalı olmayan durumlar tercih edilmektedir (Patton, 2005; Vogt vd., 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada okullarda uygulama çalışmalarına katılan ve iki dönem uygulama yaptıkları sınıflarda öğretmenleri izleyen sınıf ğretmeni adayları veri kaynağı olarak alınmıştır. Öğretmenlik uygulaması dersleri 2018 yılında yenilenen sınıf ğretmenliği programlarında 4. sınıfın ilk döneminde öğretmenlik uygulaması I ve ikinci döneminde öğretmenlik uygulaması II şeklinde uygulanmaya başlanmıştır (Yüksek ğretim Kurulu- YK, 2018). Öğretmenlik uygulaması dersi ğretmen adayının branşı ile ilgili sınıf içinde öğretmenlik becerisi, okul yönetimi ve ders dışı etkinlikler konusunda beceri ve deneyim kazanmayla birlikte belirli bir ders ya da derslerin planlı bir şekilde öğretimini amaçlamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı- MEB, 2018). Verileri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarında açık uçlu sorular kullanılmaktadır. Bu tip sorular araştırmacıya esneklik sağlamının yanında, önemli değişkenlerin gözden kaçmasını da engelleyebilir (Yıldırım ve şimşek, 2011). Formun hazırlanabilmesi için alan yazındaki kaynaklar (Cüceloğlu, 1999; Scoot, 1997; Balyer ve diğerleri, 2011) gözden geirilmif ve taslak sorular hazırlanmıştır. Oluşturulan taslak sorular eğitim bilimleri alanında uzman iki akademisyen tarafından incelenmiş ve onların nerileri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Açık uçlu sorulardan oluşan bu form araştırmacının gözetiminde, ğretmen adaylarından asıl uygulamaya katılmayacak olan 3'üne uygulanmıştır. Uygulama esnasında anlaşılmayan noktalar düzelterek altı maddelik yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “amaçlarda belirsizlik”ten kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “oyalama ve erteleme”den kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri nelerdir?
3. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “ayrıntılara boğulma”dan kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri nelerdir?
4. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “araç gereç yetersizliği”nden kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri nelerdir?
5. Öğretmen adaylarının öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “acelecilik”ten kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri nelerdir?
6. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “aşırı iletişim”den kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri nelerdir?

Verilerin toplanması ve analizi

Verilerin toplanmasından önce, bu çalışmanın Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 05.02.2020 tarih ve 2020/59 sayılı etik kurul izni alınmıştır. Verileri toplamak amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu istekli öğrencilere araştırmacı tarafından doğrudan uygulanmıştır. Sorulara cevap verme ğretmen adaylarının isteğine bırakılmıştır. Son sınıfta bulunan 87 ğretmen adayından 38'i soruları cevaplama konusunda istekli olmuştur. Öğrencilerden yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerine kimlik bilgilerini yazmamaları ve görüşlerini etki altında kalmadan belirtmeleri istenmiştir. Ayrıca sorulara cevap verme konusunda süre sınırlaması konulmamıştır. ğretmenlerinin zaman tuzaklarına düşmelerine ilişkin ğretmen adaylarının izlenimlerini belirlemeye yönelik bu araştırmada içerik analizi kullanılmıştır.

İçerik analizi, çok sayıdaki sözel ve yazılı materyallerin ortak yönlerini belirlemek amacıyla nesnel ve sistematik olarak incelenmesine, önemli olan anlamların yapılandırılması ve sınıflandırılmasına ve verilerin nitelden nicele genelleştirilmesine fırsat sağlayan bir yorum biçimi (Cohen, Manion & Morrison, 2007; Gökçe, 2006; Tavşancıl ve Aslan, 2001) olarak ifade edilebilir. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği formda düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım ve şimşek, 2011). Bu araştırmada analiz yapılırken öncelikle tarama kriterleri belirlenmiş ve bu kriterler doğrultusunda kodlamalar yapılarak bazı tema, alt tema ve kategorilere ulaşılmıştır. Kodlama alışmaları eř zamanlı olarak nitel araştırma konusunda deneyimli başka bir araştırmacı tarafından da yapılmıştır. Araştırmacılar alışmaları birbirlerinden bağımsız olarak yürütmüşlerdir. zerinde görüş ayrığı olan kodlara araştırmada yer verilmemiştir. Daha sonra sorulara verilen cevaplarla ilgili uyurum yüzdesi (Uyurum yüzdesi (Güvenirlik) = Görüş birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100) formülü kullanarak hesaplanmıştır (Miles & Huberman, 1994). Uyurum Yüzdesi yaklaşık 0,87 olarak tespit edilmiştir. Güvenirlik açısından uyurum yüzdesinin 0,70'ten yüksek çıkması yeterli olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve şimşek, 2011).

Bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde ortaya koymak amacıyla yeri geldikçe öğretmen adaylarının ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Öğretmen adayları araştırmada Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlanmıştır. İçerik analizinde geçerliğin sağlanabilmesi açısından araştırmanın amaçları ile araçları arasındaki uyum çok önemlidir. Araştırmanın güvenilirliğinin sağlanmasında kategorilerin belirlenmesi ve bunlara bağlı olarak yapılan kodlamalar çok belirleyici olmaktadır (Gökçe, 2006). Bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması açısından kuramsal yapı esas alınarak kategorilerin oluşturulması sağlanmıştır. Verilerin toplanması ve analizi ile ilgili işlemler ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Elde edilen verilerin ve analizlerin teyidi açısından bilgisayar ortamında muhafazası sağlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde öğretmen adaylarının araştırma sorularına verdikleri cevaplar okunarak içerik analizine tabi tutulmuş, elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca doğrudan alıntılar yapılarak bulgular desteklenmeye çalışılmıştır.

1. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “amaçlarda belirsizlik” ten kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimleri

"Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “amaçlarda belirsizlik” ten kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimleri nelerdir?" sorusu ile ilgili yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Amaçlarda belirsizlik ile ilgili izlenimler

Alt tema	Öğrenci	Amaçlarda belirsizlik	Ortaya çıkan sonuç
Olumlu	Ö.4-Ö.5- Ö.6-Ö.9- Ö.12- Ö.14. Ö.15.- Ö.23.	<ul style="list-style-type: none"> • Derse hazırlıklı gelme • Derste ne işleyeceğinin farkında olma • Dersin konusu ve amacına uygun ders işleme 	<ul style="list-style-type: none"> • Zamanı etkili ve tasarruflu kullanma • Konuların etkili işlenmesi • Konuların iyi anlaşılması • Öğrencilerin derse güdülenmesi
	Ö.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Ezberci eğitimden kaynaklı amaçtan kopma • Amacın net kavranmamasından kaynaklanan gereksiz tekrarlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Üst düzey öğrenmelerin gerçekleşmemesi
	Ö.2.	<ul style="list-style-type: none"> • İçeriğin amacına uygun işlenmemesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Derste gerekli bilgi ve becerilerin kazanılmaması
	Ö.3. Ö.27. Ö.28.	<ul style="list-style-type: none"> • Aniden açılan bir konu ile ilgili gereksiz zaman kaybı olması • Anlatacağı konuyu tam kavrayamamış olma • Bilgi eksikliği • Derse hazırlıksız gelme 	<ul style="list-style-type: none"> • Konuların yetişememesi • Öğrencilerin sıkıldıklarında bunu kullanması • Öğretmen otoritesinin sarsılması
Olumsuz	Ö.7.	<ul style="list-style-type: none"> • Hazır planlar kullanmaktan kaynaklanan derse ve konuya hakim olamama 	<ul style="list-style-type: none"> • Dersin verimli olmaması • Öğrencin dersten soğuması • Başaracağına olan inancını yitirme
	Ö.8- Ö.19. Ö.25.	<ul style="list-style-type: none"> • Anlatacağı konuyu tam kavrayamamış olma • Bilgi eksikliği 	<ul style="list-style-type: none"> • Dersin etkili işlenmemesi • Konunun havada kalması • Aktif öğrenme olmaması
	Ö.10- Ö.22. Ö.24.	<ul style="list-style-type: none"> • Sınav sorularını internetten hazır olarak alma, kazanımın kapsamadığı soruları da sınavda dahil etme 	<ul style="list-style-type: none"> • Amaca uygun ölçme ve değerlendirme olmaması • Öğrencilerde kafa karışıklığı oluşması
	Ö.11. Ö.16	<ul style="list-style-type: none"> • Müzik dersinde ne yapacağına karar verememe • Beden eğitimi dersinde ne yapacağına karar verememe 	<ul style="list-style-type: none"> • Dersin büyük bir kısmı boş işlerle uğraşmakla geçiyor.
	Ö.13- Ö.20 Ö.21.	<ul style="list-style-type: none"> • Plansızlıktan dolayı ne yapacağını bilememe 	<ul style="list-style-type: none"> • Etkili öğrenme sağlanamaması • Disiplin sorunu olması

Tablo 1 devamı

Amaçlarda belirsizlik ile ilgili izlenimler

Alt tema	Öğrenci	Amaçlarda belirsizlik	Ortaya çıkan sonuç
	Ö.17.	• Serbest etkinlik dersinde ne yapacağına karar verememe	• Derste ne yapılacağına belirsiz olması
	Ö.18.	• Görsel sanatlar dersinde ne yapacağına karar verememe	• Derste ne yapılacağına belirsizlik • Disiplin sorunu olması

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının sınıflarına girdikleri uygulama öğretmenlerinin amaçlarda belirsizlik yaşayıp yaşamadıkları ile ilgili izlenimleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki alt tema altında ele alındığı görülmektedir. Öğretmen adaylarına verilen kodlara (Ö.1, Ö.2...) bağlı olarak amaçlarla ilgili izlenimleri ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar tabloda sütunlar halinde gösterilmiştir. Öğretmen adaylarından bazıları (Ö.4, 5, Ö.6, Ö.9, Ö.12., Ö.14, Ö.15, Ö.23.) derslerin amaçlarına uygun olarak işlendiğini, zamanın öğretmenlerce etkili bir şekilde kullanıldığını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.9. "Gözlemlediğim öğretmenler muhakkak dersin başında öğrenilecek konunun ne işe yarayacağını ve önemini belirtiyorlardı. Hatta önceki derslerde öğrendikleriyle ilişkilendirerek yeni konuya geçiş yapıyordu." "Öğretmen derse dikkati çekiyor ve öğrencileri derse güdüyor. Bundan dolayı öğrenciler ders boyu daha dikkatle derse katılım gösteriyorlardı."

Ö.23. "Öğretmen derse her zaman hazırlıklı geldi. İşleyeceği konu alanlarına ilişkin materyallerini, kaynaklarını yanında getirdi. Öğretmen her zaman dersin konu alanına hakimdi ve öğrencilerde oluşan kavram yanlışlarını düzeltti." "Dersler zamanında ve amacına uygun olarak işleniyordu."

Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (Ö.1, Ö.2, Ö.3., Ö.7, Ö.8, Ö.10, Ö.11, Ö.13, Ö.16, Ö.17, Ö.18, Ö.19, Ö.20, Ö.21, Ö.22, Ö.24, Ö.25, Ö.27, Ö.28) derslerin işlenişinde amaçlarla ilgili olumsuz izlenimleri olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.7. "Genelde ortada bir plansızlık oluyor. Neyi nasıl yapacağını bilemiyor. Hazır bulduğu planlardan yararlanmak, pek emek harcamamak isteniyor. Ders amacına uygun bir şekilde işlenmiyor. Amacına uygun bir şekilde işlenmediği için öğrenci ve öğretmen verim alamıyor." "Verim alamayan öğrenci derse öğrenemiyor. Öğretim programımız sarmal şekilde olduğu için bir kısımda oluşan öğrenememe ilerdeki öğrenmeleri engelleme derecesine geliyor. Öğrenci yapamayacağına inanabiliyor ve hatta dersten soğuma derecelerine bile gelebiliyor."

Ö.11. "Ders müzik olduğunda öğretmen ne yapacağına karar veremedi. Beden dersinde ise öğretmen yine ne yaptıracağını bilmediği için okul duvarına yapılan tırmanma duvarı vardı ve öğretmen "gidin düz duvara tırmanın" diyerek serbest bıraktı." "Dersin ilk dakikaları boş geçti, sonra öğretmen akıllı tahtadan 23 Nisan gösterileri izletti."

2. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları "oyalama ve erteleme" den kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimleri

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları "oyalama ve erteleme" den kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimleri nelerdir? sorusu ile ilgili yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Oyalama ve erteleme ile ilgili izlenimler

Alt tema	Öğrenci	Oyalama erteme	Ortaya çıkan sonuç
Olumlu	Ö.2.	• Derste gereksiz bir ayrıntıya yer verilmiyor • Çalışmalar gerektiği gibi yapılıyor.	• Konular net bir şekilde anlaşılıyor • Konular planlandığı gibi işleniyor
	Ö.4		
	Ö.6.		

Tablo 2 devamı

Oyalama ve erteleme ile ilgili izlenimler

Olumsuz	Ö.1.	• Uygulama gerektiren bazı konuların önemsiz görülmesi, ertelenmesi	• Kazanımlara ulaşamıyor • Konular yeterince algılanıyor
	Ö.6.	• Konular iyi planlanmadığı için bazen yetişmiyor	• Konular yetiştirilemiyor
	Ö.7.	• Konunun bitirilmesi çok önemsenmiyor	• Yeterince öğrenme gerçekleşmiyor • Yarıda kalan iş sonraki derse sarkıyor
	Ö.8.	• Bazı özel işlerini yapmak için sınıftan ayrılma • Diğer sınıftaki öğretmenle ders esnasında sınıfta sohbet	• Öğrencilerin kendi aralarında sohbet başlaması • Sınıf disiplininin bozulması • Dersten gereken verimin alınamaması
	Ö.10.	• Sınıf yönetimi iyi olmadığı için ders yarıda bırakılıyor	• Kazanımların kazanılması hep öteleniyor
	Ö.13.	• Derste dersle ilgili olmayan işlerin yapılması	• Konuların yeniden hatırlanmasında sıkıntı olması • Sınıfta disiplin sorunları yaşanması
	Ö.14.	• Öğretmenler odasındaki sohbetten dolayı derse geç kalma • Arada bir derste telefon çalması	• Derslerin aksaması • Öğrencilerin madur olması
	Ö.17.	• Etkinlikler çoğu kez bitirilmeden teneffüse çıkılıyor	• Derse konsantrasyonun bozulması
	Ö.21.	• Mola keyfi olarak uzatılıyor • Bilgisayarı kullanmada yetersizliğin çalışmaları aksatması	• Dersten kopma, derse odaklanmada zorlanma
	Ö.26.	• Konuların yetiştirilememesinden dolayı teneffüs saatinden çalma	• Sonraki derse motivasyon zorluğu yaşanması
	Ö.27.	• Öğretmenin isteksizliğinden dolayı işlenmesi gereken konuların ertelenmesi	• Eksik ve yanlış öğrenmeler olması
	Ö.28.	• Ödevlerin kontrolünün eksik yapılması	• Ödevlere özen gösterilmemesi

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının, öğretmenlerin derslerde oyalama erteleme davranışlarıyla ilgili izlenimleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tema altında ele alındığı görülmektedir. Öğretmen adaylarına verilen kodlara (Ö.1, Ö.2...) bağlı olarak oyalama ve erteleme ilgili izlenimleri ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar tabloda sütunlar halinde gösterilmiştir. Öğretmen adaylarından bazıları (Ö.2, Ö.4, Ö.6) derslerin işlenişinde öğretmenlerin oyalama ve erteleme davranışları ile ilgili izlenimlerinin olmadığını, zamanın etkili bir şekilde kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.2. *"Derste herhangi bir gereksiz ayrıntıya girme yoktu, net bir şekilde ders işleniyordu."*

Ö.6. *"Gözlemlediğim sınıfta öğretmen fazlasıyla konuya ve sınıfa hakimdi. Yapılan etkinlikler vs. çalışmalar oyalama erteleme yoktu. Çalışmaların sonuna kadar yaptırılıyordu. "Teneffüs dahi olsa teneffüsten sonra nerede kalmışlarsa oradan devam ediliyordu."*

Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (Ö.1, Ö.7, Ö.8, Ö.10, Ö.13, Ö.14, Ö.17, Ö.21, Ö.26, Ö.27, Ö.28) derslerin işlenişinde oyalama ve ertelemeyle ilgili bazı olumsuz izlenimlerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.8. *"Öğretmen bazen ders esnasında bazı işlerini halletmek için sınıftan ayrılıyordu. Bazen de diğer sınıftaki öğretmen arkadaşları sınıfa gelip sohbet ediyordu." "Bu durumlarda işleri (dersi) yarıda bırakıyordu. Öğrenciler kendi aralarında konuşmaya başlıyordu ve öğretmen onlara kızılıyordu. Ders yarıda kaldığı için öğrencilerden dersten gereken verimi alamıyordu."*

Ö.21. *"Öğretmen mola keyfi uzattı, öğretmenler zili çalmasına rağmen çayını bırakmadı ve derse geç geldi. Derste bilgisayarda kısa sürede yapılması gereken bir işlem öğretmenin yetersizliği yüzünden de çok uzun sürdü." "Öğretmen kısa işlerle uzun süre ve gereksiz uğraşırken, çocuklar dersten koştular ve geri adapte olmaları da çok uzun sürdü."*

3. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıfta ders işleme sürecinde yaşadıkları “ayrıntılara boğulma” dan kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “ayrıntılara boğulma” dan kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri nelerdir? sorusu ile ilgili yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Ayrıntılara boğulma ile ilgili izlenimler

Alt tema	Öğrenci	Ayrıntılara boğulma	Ortaya çıkan sonuç
Olumlu	Ö.4- Ö.11. Ö.15- Ö.18.	• Ders etkili bir şekilde işleniyor, gereksiz ayrıntılara girilmiyor	• Ders etkili ve verimli bir şekilde sürüyor
	Ö.1.	• Eğlenceli ve akılda kalıcı ders işleme yerine aşırı ezberlemeye zorlama	• Dersten sıkılma dersi sevmeme
	Ö.3. Ö.26.	• Öğrencinin seviyesi dikkate alınmadan her şeyi vermeye çalışma	• Konuyu anlayamama, kafa karışıklığı olması • Dersten sıkılma, derse ilginin azalması
Olumsuz	Ö.5- Ö.17. Ö.21.	• İşleve ve gereksiz ayrıntılara takılma	• Kafa karışıklığı ve zaman kaybı olması • Bağımlılık oluşması, yaratıcılığın törpülenmesi • Dersten kopma
	Ö.7.	• Programın sınırları üzerinde bilgi verme	• Dersten sıkılma, hayal kırıklığı ve zaman kaybı olması
	Ö.8.	• Fazla mükemmeliyetçi olma • Kalıp yargılara boğulma	• Tek tip insan yetiştirme • Farklı görüş ve düşüncelere kapalı olma
	Ö.9.	• Gereğinden çok fazla örnek verme	• Anlamakta zorlanma
	Ö.12- Ö.13. Ö.19- Ö.24.	• Öğrencilere çok fazla ekstra bilgi verilmesi	• Öğrencilerin ilgisinin dağılması • Ders süresinin gereksiz yere harcanması
	Ö.27.	• Konudan konuya atlama • Dersin süresini doldurmak için gereksiz detaylara girme	• Dikkat dağılması, sıkılma

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının sınıflarına girdikleri öğretmenlerin derslerde ayrıntılara boğulma davranışlarıyla ilgili izlenimlerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki alt tema olarak ele alındığı görülmektedir. Öğrencilere verilen kodlara (Ö.1, Ö.2...) bağlı olarak ayrıntılara boğulma ile ilgili izlenimleri ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar tabloda sütunlar halinde gösterilmiştir. Öğrencilerden bazıları (Ö.4, Ö.11, Ö.15, Ö.18) derslerin işlenişinde ayrıntılara boğulma davranışları ile ilgili izlenimlerinin olmadığını, derslerin etkili ve verimli bir şekilde işlendiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.4. *Dersini gözlemlediğim öğretmen ne anlatacağını biliyordu. Konuya ara vermeden devam edebiliyordu bu süreçte öğrencilere soru soruyor o esnada bilgisayar projeksiyon gibi araçları hazırlıyor ve bence zamandan tasarruf ediyordu...*

Ö.15. *Gittiğim okullardaki öğretmenler çok fazla ayrıntılara boğulmuyorlardı. Genellikle bir zaman kaybı yaşanmıyordu ama bazı konularda öğretmen adaylarının daha detaylı bilgi sahibi olmalarını istediklerinde ayrıntı veriyorlardı. Ayrıntı verecekleri konularda da öğretmen adaylarının gelişim düzeylerini dikkate alarak düz anlatımla değil farklı tekniklerle bilgiler veriyorlardı....*

Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (Ö.1, Ö.3, Ö.5, Ö.7, Ö.8, Ö.9, Ö.12, Ö.13, Ö.17, Ö.19, Ö.21, Ö.24, Ö.26, Ö.27) derslerin işlenişinde ayrıntılara boğulma ile ilgili olumsuz izlenimler belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.17. Öğretmenin öğrencilere ders anlatıp not tuttururken hangi renk kalemle yazacaklarını söylemesi. Kareli deftere not tutacaklarsa baştan üç dört boşluk bırakıp oraya yazmaları gerektiğini söylemesi. Öğrencilerin yazarken renkleri değiştirmeleri gerektiğini söylemesi, sorudan sonra araya ne kadar boşluk bırakacaklarını söylemesi, başlığın her harfinin büyük harfle yazılacağını söylemesi" " Öğrenciler her yazı yazmalarında -Ne kadar boşluk bırakalım? -Başlık büyük mü olacak? -Ne renk kalemle yazalım? - Araya ne kadar boşluk bırakalım? gibi sorular soruyorlar.

4. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “araç gereç yetersizliği” nden kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimleri

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “araç gereç yetersizliği”nden kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimleri nelerdir? sorusu ile ilgili yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Araç-gereç yetersizliği ile ilgili izlenimler

	Öğrenci	Araç gereç yetersizliği	Ortaya çıkan sonuç
Olumlu	Ö.4-Ö.6. Ö.15.	<ul style="list-style-type: none"> Derslerde gerekli her türlü materyal kullanılıyor Eldeki imkanlarla derslerde gerekli araç-gereçler kullanılıyor 	<ul style="list-style-type: none"> Ders etkili ve verimli bir şekilde sürüyor Dersler sorunsuz bir şekilde işleniyor
	Ö.1-Ö.2. Ö.7-Ö.9. Ö.17-Ö.21 Ö.27	<ul style="list-style-type: none"> Derslerde pek materyal kullanılmıyor 	<ul style="list-style-type: none"> Dersler yeterince etkili ve verimli olmuyor Öğretmek istenenler somutlaştırılmıyor Dersten sıkılma, sınıfta disiplin sorunu Dersler tekdüze işleniyor
	Ö.3- Ö.11. Ö.13-Ö.23 Ö.25	<ul style="list-style-type: none"> Derste çoğu kez materyaller ders esnasında tamamlanmaya çalışılıyor 	<ul style="list-style-type: none"> Konunun bölünmesi Zaman kaybı Sınıf disiplininin bozulması
Olumsuz	Ö.5.	<ul style="list-style-type: none"> Ders kitapları projeksiyonla tahtaya yansıtılıyor Farklı bir materyal kullanılmıyor 	<ul style="list-style-type: none"> Konular iyi anlaşılıyor.
	Ö.10-Ö.22 Ö.24.	<ul style="list-style-type: none"> Müzik derslerinde bir enstrüman kullanılmıyor Gerekli araç-gereç olmadığı için müzik dersi işlenemiyor 	<ul style="list-style-type: none"> Müzik dersinde matematik, Fen Bilimleri ve Türkçe gibi dersler işleniyor Müzik dersinin kazanımları kazandırılmıyor.
	Ö.14.	<ul style="list-style-type: none"> Materyallerin önceden denenmemesi 	<ul style="list-style-type: none"> Derste aksaklık olması, Zaman kaybı
	Ö.15.	<ul style="list-style-type: none"> Beden eğitimi dersleri materyal olmadan işleniyor 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenciler derste serbest bırakılıyor
	Ö.18-Ö.26 Ö.28.	<ul style="list-style-type: none"> Derslerde hep aynı materyal kullanılıyor Genellikle materyal olarak ders kitabı kullanılıyor 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenciler derste sıkılıyor Derse ilgi ve merak çok az oluyor

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının sınıflarına girdikleri öğretmenlerin derslerde araç gereç yetersizliği ile ilgili izlenimleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki alt tema altında ele alındığı görülmektedir. Öğrencilere verilen kodlara (Ö.1, Ö.2...) bağlı olarak amaçlarla ilgili izlenimleri ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar tabloda sütunlar halinde gösterilmiştir. Öğrencilerden bazıları (Ö.4, Ö.6, Ö.15) derslerin işlenişinde araç gereç yetersizliği ile ilgili izlenimlerinin olmadığını, derslerin etkili ve verimli bir şekilde işlendiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.4. Gözlemediğim sınıf araç gereç bakımından gayet yeterli bir sınıftı; Sınıfta bilgisayar projeksiyon, fiziki haritalar hem gündüz perdesi hem de karanlık fonlar bulunuyordu. Öğretmen istediği videoyu gayet rahat bir şekilde izletebiliyor, güneş rahatsız edecek kadar fazla olduğu zaman karanlık fonları indirebiliyor gerektiğinde de haritalardan destek alabiliyordu.

Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu (Ö.1, Ö.2, Ö.3, Ö.5, Ö.9, Ö.10, Ö.11, Ö.13, Ö.14, Ö.15, Ö.17, Ö.18, Ö.21, Ö.22, Ö.23, Ö.25, Ö.26, Ö.28) derslerin işlenişinde araç gereç yetersizliği ile ilgili olumsuz izlenimler belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.25. "Araç gereçler dersten önce hazırlanmadığından zaman kaybı yaşandı. Ders öncesi yapılması gereken hazırlık ders esnasında yapılıyor. Araç gereçlerin bulunduğu yerler yakın tutulmadığından dolayı kullanımı birbirleriyle ilgili olan araçlar yan yana değil." "Öğrenciler beklediği için başka işlerle meşgul oluyorlar. Öğretmen önceden araç gereçleri tespit etmediğinden zaman kaybına yol açıyor."

Ö.26. "Genelde öğretmenler dersin kazanımı için materyal hazırlamakla uğraşmıyorlar. Akıllı tahtada belli yayınlar olan Morpa Kampüs gibi yayınları hazır olarak kullanıyorlar." "Çocuklar acaba bu dersi nasıl işleyeceğiz neler öğreneceğiz diyemiyorlar. Çünkü merak unsurunu ortadan kaldırıyorlar."

5. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları "acelecilik" ten kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimleri

Öğretmen adaylarının öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları "acelecilik" ten kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimleri nelerdir? sorusu ile ilgili yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Acelecilik ile ilgili izlenimler

Tema	Öğrenci	Acelecilik	Ortaya çıkan sonuç
Olumlu	Ö.4- Ö.6 Ö.15.	<ul style="list-style-type: none"> Derslerde acelecilik yok. Konular sindire sindire işleniyor Konular günlük hayattan örneklerle etkili bir şekilde işleniyor 	<ul style="list-style-type: none"> Akıştan hem öğretmen hem de öğrenci memnun Konular çok açık ve anlaşılır bir şekilde kazandırılıyor
	Ö.1- Ö.7.	<ul style="list-style-type: none"> Zaman tasarrufu ya da zaman sıkıntısından dolayı acele etme 	<ul style="list-style-type: none"> Kazanımların kazandırılmaması
	Ö.2- Ö.16 Ö.23	<ul style="list-style-type: none"> Konu bitmeden acele edilerek teneffüse çıkılıyor 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin derse ilgisi, öğrenmesi yarıda kalıyor. Ödevler yarım yamalak yazılıyor Dersi anlayamayan öğrenci derse ilgili önyargı geliştiriyor. Daha sonra yapılan ödevler kontrol edilmiyor
Olumsuz	Ö.9.	<ul style="list-style-type: none"> Eksra etkinlikler ve tatiller nedeniyle bazı konular yetişmiyor 	<ul style="list-style-type: none"> Bazı konular yüzeysel geçilmek zorunda kalıyor, Konular yeterince anlaşılıyor
	Ö.10.	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmen konuyu yetiştirmek için kısa özet yazdırıyor 	<ul style="list-style-type: none"> Sadece özet yazmakla konular anlaşılıyor.
	Ö.11- Ö.13. Ö.19- Ö.21	<ul style="list-style-type: none"> İyi planlanmadığı için konuları yetiştirmek için acele ediliyor 	<ul style="list-style-type: none"> Zilin çalmasıyla çabuk çabuk denilerek öğrenciler acele ettiriliyor Eksik kalanların evde tamamlanması isteniyor Yeterli öğrenme gerçekleşmiyor Bazı öğrenciler dersten kopuyor Acelecilikten yanlış yapma artıyor
	Ö.18.	<ul style="list-style-type: none"> Seviye dikkate alınmadan hemen okuyup anlamaları isteniyor 	<ul style="list-style-type: none"> Anlamakta zorlanıyorlar Kendilerine güvenleri sarsılıyor
	Ö.20- Ö.28	<ul style="list-style-type: none"> Sınav kaygısıyla konular çok hızlı işleniyor 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenmeleri eksik kalıyor Psikolojileri bozuluyor
	Ö.24.	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmenin işi çıktığında konuyu acele bitiriyor 	<ul style="list-style-type: none"> Konu yeterince anlaşılıyor
Ö.26.	<ul style="list-style-type: none"> Birinci sınıfta marifetmiş gibi ikinci sınıf konuları işleniyor 	<ul style="list-style-type: none"> Okuldan bıkmama Derslere özen göstermeme 	

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının sınıflarına girdikleri öğretmenlerin acelecilikten kaynaklanan zaman problemi ile ilgili izlenimleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki alt tema altında ele alındığı görülmektedir. Öğrencilere verilen kodlara (Ö.1, Ö.2...) bağlı olarak amaçlarla ilgili izlenimleri ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar tabloda sütunlar halinde gösterilmiştir. Öğrencilerden bazıları (Ö.4., Ö.6., Ö.15) derslerin işlenişinde araç gereç yetersizliği ile ilgili izlenimlerinin olmadığını, derslerin etkili ve verimli bir şekilde işlendiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.15. "Gözlemlediğim hiçbir öğretmenin sırf dersi yetiştirme telaşıyla acele ettiğini görmedim. Öğretmen adaylarının anlamaları için konuları günlük hayattan örneklerle, öğrencilerin yaşantularıyla, çevreleriyle ilgili örneklerle işlediklerini gözlemledim." "Öğrenciler konuları rahatlıkla anlayabiliyorlardı. Zaman sorunu da yaşanmıyordu."

Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (Ö.1, Ö.2, Ö.21, Ö.7, Ö.9, Ö.10, Ö.11, Ö.13, Ö.16, Ö.18, Ö.19, Ö.20, Ö.21, Ö.23, Ö.24, Ö.26, Ö.28) derslerin işlenişinde araç gereç yetersizliği ile ilgili olumsuz izlenimler belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.20. "Bazı öğretmenler konuların yetişmesi açısından hızlı geçiyor. Zaman sıkıntısı yaşayacağını düşünen öğretmenler öğrencilerini düşünmeyi unutuyor. Bencil davranan öğretmenler mevcut. Bunun yanında sınav kaygısı yaşayan öğretmenler de bu davranışı gösteriyor. Öğrencilerin öğrenmeleri eksik kalıyor. Öğrencilerin psikolojileri etkileniyor." "Öğrenciler soracağı sorular varsa da dile getirme fırsatı bulamıyor."

Ö.26. "Öğretmenler genelde 1. sınıf konularını erkenden bitirmenin marifet olduğunu sanıp acele ediyorlar. İkinci sınıf derslerini de işliyorlar. Bu durum, öğrencilerin okuldan bıkmasına, derslere özen göstermemesine sebebiyet veriyorlar"

6. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları "aşırı iletişim" den kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları "aşırı iletişim" den kaynaklanan zaman problemine ilişkin izlenimleri nelerdir? sorusu ile ilgili yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Aşırı iletişim ile ilgili izlenimler

Tema	Öğrenci	Aşırı iletişim	Ortaya çıkan sonuç
Olumlu	Ö.1.	• Aşırı iletişime dayalı bir sorunla karşılaşmama	
	Ö.3.	• Aile içi sorunların derslere yansıtılması • Öğrenciye bağırma, şiddet gibi olumsuz davranışlar sergileme	• Öğretmen-öğrenci iletişiminin kopması • Öğretmene güvenin azalması • Derse katılımının düşmesi
Olumsuz	Ö.21.	• Derste telefon konuşması yapma	• Zaman kaybını kapatmak için dersi işlemede acele etme.
	Ö.27.	• Anıları anlatmaya çok zaman ayrılması • Öğretmen adaylarının katılımıyla anı anlatımının uzaması	• Dersin amacından uzaklaşması

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının sınıflarına girdikleri öğretmenlerin aşırı iletişimden kaynaklanan zaman problemi ile ilgili izlenimlerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki alt tema altında ele alındığı görülmektedir. Öğrencilere verilen kodlara (Ö.1, Ö.2...) bağlı olarak amaçlarla ilgili izlenimleri ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar tabloda sütunlar halinde gösterilmiştir. Öğrencilerden biri (Ö.1.) derslerin işlenişinde aşırı iletişimle ilgili izleniminin olmadığını, derslerin etkili ve verimli bir şekilde işlendiğini belirtmiştir.

Ö.1. "Öğretmenlerde aşırı iletişimden kaynaklı bir sıkıntı yaşandığını pek gözlemlemedim."

Öğrencilerden bazıları (Ö.3, Ö.21, Ö.27.) derslerin işlenişinde aşırı iletişimden kaynaklanan olumsuz izlenimler belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadelerinden biri aşağıda aynen sunulmuştur.

Ö.21. "Öğretmenin telefonu açıldı, veliler ders saatinde öğretmenle görüşmeye geldi ve bunlar ciddi zaman kaybına yol açtı." "Zaman kaybına bağlı olarak ders yetişsin, konu bitsin diye bazı yerleri atlayarak işledi ya da üzerinde çok az durdu. Tam öğrenme olmadı."

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulguları, ilgili literatür de dikkate alınarak tartışılmış ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “amaçlarda belirsizlik” ten kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tema altında ele alınmıştır. İzlenimleri olumlu olan öğretmen adayları öğretmenlerin zamanı etkili bir şekilde kullandıklarını, derslere planlı programlı ve hazırlıklı olarak geldiklerini belirtmişlerdir. Olumsuz izlenimleri olan öğretmen adayları ise, amacın net kavranmamasından dolayı gereksiz tekrarlar yapıldığı, içeriğin amaca uygun olarak işlenmediği, bilgi eksikliği, derse hazırlıksız gelme, hazır planlar kullanma gibi eksikliklerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu eksikliklerin derste üst düzey öğrenmelerin gerçekleşmemesine, konuların yetişmemesine, öğretmen otoritesinin sarsılmasına, dersin verimli olmamasına, derslerin işlenişinde belirsizliğe, derslerin boş işlerle uğraşarak geçmesine ve ölçme ve değerlendirmelerin amacına uygun olarak yapılmamasına yol açtığını vurgulamışlardır.

Taş (2010) ilköğretim okullarında sınıfta zaman kaybettiren etkinliklerle ilgili çalışmasının sonucunda, sınıf öğretmenlerinin dersin işleniş basamağında, zaman kaybettiren etkinliklere daha sık rastlandığını tespit etmiştir. Gözel ve Halat (2010) sınıf öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine göre zaman yönetimi hakkında daha fazla bilgi ve beceriye sahip olduklarını; diğer branş öğretmenlerine göre, zaman hırsızlarına daha az yakalandıklarını yani zamanı planlama, değerlendirme, verimli kullanma becerilerinin daha iyi olduğunu saptamışlardır. Diğer bir çalışmada ise, sınıf öğretmenlerinin zaman tuzaklarına yakalanmalarında sırasıyla öğrencilerin seviyeleri arasındaki aşırı derecedeki farklılık, öğrencilerin ders araç gereçlerini getirmemeleri, programın içeriğinin yoğun olması ve amaçların ders süresine uygun olmamasının etkili olduğu vurgulanmıştır (Boyras ve Kocabaş, 2018). Bununla birlikte Polat (2001) sınıf öğretmenlerinin 40 dakikalık ders süresinin 27.3 dakikasını öğretim için harcadığını tespit etmiştir. Şaktanlı (2001) ise bu sebeplere öğrencilerin planlı çalışma alışkanlığına sahip olmaması, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, program içeriğinin yoğun olması, amaçların ders süresine uygun olmaması ve programın yeterince anlaşılmasını ilave etmiştir.

Literatürle bu çalışma arasında birçok noktada benzerlikler olduğu görülmektedir. Bu çalışmada öğrencilerden bazıları öğretmenleri ile ilgili olumsuz izlenimleri olmadığını öğretmenlerin dersin amaçları doğrultusunda çalışmalarını yürüttüklerini ve olumlu sonuçlar alındığını belirtmişlerdi. Bu bağlamda Gözel ve Halat'ın (2010) çalışması ile bu çalışma arasında önemli oranda benzerlik görülmektedir. Ancak bu çalışmada ortaya çıkan olumsuz sonuçlarla bazı araştırmaların (Boyras ve Kocabaş, 2018; Polat, 2001; Şaktanlı, 2001; Taş, 2010) sonuçları arasında da paralellik görülmektedir. Bu sonuçlardan yola çıkılarak amaçlarda belirsizlikten kaynaklanan sorunlardan dolayı bazı öğretmenlerin zaman tuzaklarına düştükleri söylenebilir. Öğretmenin derse hazırlıklı gelmesi sınıfta ortaya çıkabilecek bir çok sorunu baştan önleyebilir. Bu bakımdan öğretmenin derslere hazırlıklı gelmesi yani gerekli planları yapması, ders materyallerini hazırlaması ve sınıf kurallarının belirlenmesi çok önem arz etmektedir (Mackenzie, 1989; Scoot, 1997; Haynes, 1999; Sabuncuoğlu ve Paşa, 2010; Erkılıç, 2011). Silahtaroglu'na (2004) göre zamanı iyi yönetmek, çok çalışmakla değil; etkili, amaçlara yönelik verimli bir çalışmayla sağlanabilir. Sınıftaki zaman kaybı öğretmen yönünden derse hazırlıksız girme, ders araç gereçlerini önceden hazırlamama, derse geç gelme, ders saatinde anons yapılması, veli ve yöneticinin dersi bölmesi, istenmeyen öğrenci davranışları ve derste ödev kontrolü yapılması olarak sıralamıştır (Ceren, 2008; Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005).

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “oyalama ve erteleme” den kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimlerine bakıldığında; bazı öğretmen adayları, öğretmenlerin böyle bir zaman tuzağına düşmediklerini, çalışmaların etkili ve verimli bir şekilde yürütüldüğünü belirtmişlerdir. Gözel ve Halat'ın (2010) çalışması da bu sonucu destekler niteliktedir. Ancak, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu öğretmenlerin ders saatinde dersle ilgili olmayan işlerle uğraştıklarını, diğer sınıftaki öğretmenlerle sohbet ettiklerini, telefonları kapalı tutmadıkları için derste telefonlarının çaldığını ve telefonla konuştuklarını, teneffüs saatlerinin keyfi olarak uzatıldığını vurgulamışlardır.

Bununla birlikte bazı öğretmenlerin bilgisayar kullanmada yetersizliği ve ders işlemeye isteksiz olmaları gibi nedenlerle oyalama, erteleme davranışları gösterdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adayları öğretmenlerin bu davranışlarının öğrencilerde disiplin sorunu, kendi aralarında konuşma, mağduriyet, eksik ve yanlış öğrenmeler ve motivasyon eksikliği gibi problemlere yol açtığını vurgulamışlardır.

Literatüre bakıldığında oyalama ertelemeye neden olan bazı faktörler, öğrencilerin derse geç gelmesi, okul işgörenlerinin tutum ve davranışları, okulda izlenen yönetim stratejileri, ders esnasında para toplama, bilet satma (Çelik, 2002) gibi faktörlerin derste oyalama ve ertelemeye neden olduğu belirtilmiştir. Mackenzie'ye (1989) göre oyalama ve erteleme, telefon görüşmeleri, gereksiz toplantılar, aşırı sosyal ilişkiler bu kategoride sayılabilecek tutum ve davranışlardır. Smith (1998) ise erteleme ve oyalamanın diğer yönetsel sorunlardan çok daha fazla başarısızlık ve buna bağlı üzüntünün kaynağı olduğunu vurgulayarak bu davranışın unutkanlık, çok yoğun çalışma ve neticede başarısızlığa uğrama duygusundan kaynaklandığını belirtmiştir. Karaoğlan (2006) ise öğrencilerin okulda yapacakları işleri evde tamamlama gibi seçeneklerinin olmasının, öğretmenlerin kendilerini rahat hissetmelerine ve öğrencilerin ödevleri son güne bırakma alışkanlığı edinmelerine neden olduğunu tespit etmiştir. Görüldüğü gibi bu araştırmanın sonuçları ile ilgili literatür arasında önemli ölçüde benzerlikler görülmektedir. Öğretmenlerin oyalama erteme davranışları bir yandan öğrencilerin öğrenmelerini olumsuz yönde etkilerken, diğer yandan olumsuz davranışlar kazanmasına da yol açabilmektedir.

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıfta ders işleme sürecinde yaşadıkları “ayrıntılara boğulma” dan kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimlerine bakıldığında, öğrencilerden birkaçı böyle bir problemin olmadığını, derslerin etkili ve verimli bir şekilde yürütüldüğünü belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu ise öğretmenlerin anlamlı öğrenme yerine öğrencileri ezberlemeye zorladıkları, program dışına çıkarak öğrencilere fazlaca bilgi yüklemeye çalıştıkları, fazla mükemmeliyetçi davrandıkları, kalıp yargılara takıldıkları ve dersin süresini doldurmak için gereksiz işler yaptıkları gibi bazı izlenimlerini dile getirmişlerdir. Bu durumun öğrencilerin derse ilgilerinin azalmasına ve ders süresinin gereksiz işlere harcanması gibi sonuçlara yol açtığını vurgulamışlardır. Ayrıntılara boğulma, öğretmenin programda belirlenen amaçlardan uzaklaşarak öğretimi gereksiz unsurlarla, etkinliklerle şişirmesi olarak ifade edilmektedir (Balyer ve diğerleri, 2011). Polat (2011) sınıf öğretmenlerinin 40 dakikalık ders süresinin ancak 27.3 dakikasını öğretim için harcadıklarını tespit etmiştir. Görüldüğü gibi literatürdeki bazı çalışmalar da bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Yani öğretmenlerin bir çoğunun zaman zaman bazı ayrıntılara takılarak gerçek amaçtan uzaklaştıkları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “araç gereç yetersizliği” nden kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimlerine bakıldığında; öğretmen adaylarının birkaçı öğretmenlerin sınıflara araç gereçlerini hazırlamış bir şekilde girdiklerini, derslerin sorunsuz bir şekilde işlendiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu ise derslerde gerekli materyallerin kullanılmadığını ya da sürekli aynı materyallerle ders işlendiğini, materyallerin ders esnasında tamamlanmaya çalışıldığını, özellikle müzik ve beden eğitimi derslerinde hiç materyal kullanılmadığını ve bazı materyallerin önceden denenmeden sınıfa getirildiği için çalışmadığını ya da çalıştırılmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun öğrencilerde dersten sıkılma, dersin tekdüze işlenmesi, zaman kaybı, sınıf disiplininin bozulması ve derse yeterince ilgi ve alakanın olmaması gibi sonuçlara yol açtığı belirtilmiştir. Öğretmen derste gerekli olan araç gereçleri dersten önce hazırlayıp, çalışıp çalışmadığını kontrol ederek elinin altında hazır bir şekilde bulundurmalıdır. Aksi halde araç gereci aramak ve temin etmek için kaybolacak zaman, dersin akışını bozmakla kalmaz, öğrencilerin anlamalarını da zorlaştırır (Balyer ve diğerleri). Diğer bir ifadeyle araç gereçlerin gerektiğinde kolaylıkla bulunması, amacına uygun bir şekilde kullanılması, dersin akışı açısından çok önemlidir (Evertson ve diğerleri., 1997). Öğrencilerin sınıfta bulmakta güçlük çektikleri ya da sık sık unuttukları araç ve gereçleri öğretmenin sınıfta hazır bulundurması zaman kaybını azaltmaya katkıda bulunabilir. Ancak bunu yaparken öğrencilerin hazırcılığa alıştırılmamasına da dikkat etmek gerekmektedir (Özkılıç, 2000). Özellikle bilgisayar, projeksiyon gibi eğitsel araçların çalıştırılmaması derste zaman kayıplarına neden olmaktadır. Bunu önlemek için derse başlamadan önce bu araçların çalıştırılması ve kontrol edilmesi gerekmektedir (Taş, 2010). Araç gereçlerin ve ödevlerin dağılımında sınıftaki öğrencilerden yardım alınabilir. Bu durum öğretmenin sınıftaki zaman kayıplarını azaltabilir (Hesapçıoğlu, 1994).

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları “acelecilik” ten kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimlerine bakıldığında; öğretmen adaylarının bir kaç aceleci davranma ile ilgili bir izlenimleri olmadığını, konuların sindire sindire işlendiğini, açık ve anlaşılır bir şekilde kavratıldığını vurgulamışlardır. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu ise derste zaman sıkıntısı ve

zaman tasarrufu yapma çabasından dolayı acele edildiğini, sınav kaygısıyla konuların çok hızlı işlendiğini, öğretmenin işi çıktığında konuyu acele olarak bitirdiğini ve birinci sınıfta marifetmiş gibi ikinci sınıf konularının işlendiğini belirtmişlerdir. Bu durumun kazanımların kazanılamaması, ödevlerin yarım yamalak yapılması, bazı öğrencilerin yanlış yapması, dersten bıkmaya gibi olumsuz sonuçları doğurduğu dile getirilmiştir. Aceleci davranmak, çok çalışmak verimli çalışmak demek değildir. Çünkü acele davranmanın hata oranını artırmasının yanında istenen sonuçlara ulaşmak da zorlaşacaktır. Aceleci davranmaktan kaynaklanan hataları düzeltmek daha çok zaman kaybına yol açacaktır (Balyer ve diğerleri, 2011). Diğer bir ifadeyle acele yapılan bir işin amaca uygun olarak ilerleyip ilerlemediğini ve doğruluğunu kontrol etmek için yeterli zaman kalmayacaktır (Covey, 2007). Tengilimlioğlu vd.,'ne (2003) göre zaman baskısını daha çok "A tipi kişilik özellikleri"ne sahip olanlar hissederler. Çünkü bu tip kişilik özelliğine sahip olan kişiler yarışmacı, duygusal, aceleci, sabırsız davranışlar sergilerler. Acelecilik, zaman yönetiminde yaşanan başarısızlığın hem nedeni, hem sonucudur (Akgemci, Çelik, Aydoğan, Akatay, 2003; Balyer ve diğerleri, 2011). Acelecilik, bazı kişilerce insanları cezbeden bir enerji kaynağı olarak görülse de, aslında bağımlılık yaratan ve önemli olabilecek işlerin ayırt edilmesini engelleyen bir davranış biçimidir (Covey, 2007). Bu yüzden, doğru olan, iş gerektiği gibi, normal seyrinde yapmaktır.

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin sınıf yönetim sürecinde yaşadıkları "aşırı iletişim" den kaynaklanan zaman problemlerine ilişkin izlenimlerine bakıldığında bir öğretmen adayı böyle bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir. Öğretmen adaylarının bir kaç da aile sorunlarının derslere yansıtılması, derste telefonla konuşma, sık sık anılarını anlatma olarak belirtmişlerdir. Bu durumun öğrencilerin derse katılımını düşürdüğü, zaman kaybını azaltmak için dersi işlemede acele etme, dersin amacından uzaklaşması ve öğretmen-öğrenci iletişiminin bozulması gibi sonuçlara yol açtığı vurgulanmıştır. Aşırı iletişim asıl amaçtan uzaklaşarak zamanın gereksiz işlere harcanması; diğer bir ifadeyle zamanın büyük bir kısmının sosyal ilişkilere ve sohbetlere vb. ayrılmasıdır (Balyer ve diğerleri, 2011). Bu bağlamda en sık rastlanan zaman tuzaklarından bazıları beklenmedik ziyaretçiler, telefon görüşmeleri, krizler, rutin ve gereksiz işler olarak söylenebilir (Akgemci vd., 2003; Mackenzie, 1989; Smith, 2007). Öğretmenin sınıfta ders işlerken telefonla konuşması, ders esnasında görüşmek isteyen veli ile görüşmesi, ders süresinin bir kısmını derse geç gelerek sohbetlere harcaması veya sınıfta zamanın büyük bir kısmını öğrencilerle dersle ilgili olmayan sohbetlere ayırması gibi durumlar bu kategoride ele alınabilir. Öğretmenin ders esnasında zaman tuzaklarına yakalanmaması için çalışmalarını planladığı gibi yürütmeye özen göstermesi çok önemlidir. Mümkün olduğu ölçüde bu konuda taviz verilmemelidir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Öğretmenlere planlı çalışma alışkanlığı kazanma ve öğretim sürecinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi konusunda gerekli kurs ve seminerler düzenlenmeli, uygulama sırasında yapılan çalışmalar izlenerek gerekli rehberlik yapılmalıdır.
2. Derste öğretim teknolojilerini kullanma, ders materyalleri geliştirme konusunda kurs ve seminerler düzenlenmeli; imkanlar ölçüsünde iyi örneklerin paylaşılması sağlanmalıdır.
3. Öğretmenlerin ders esnasında telefonlarını açık tutmamaları, veli görüşmeleri yapmamaları, derse giriş çıkış saatlerine uyulması gibi konularda okul yönetimlerince gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıkalin, A. (1998). *Toplumsal kurumsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Adair, D. J. ve Adair, T. J. (1994). *Zaman yönetimi*. (Çolakoğlu, Ö., Çev.) Ankara: Babıali Kültür-BKY.
- Akgemci, T., Çelik, A., Aydoğan, E. ve Akatay, A. (2003). *Zaman yönetimi ve yönetsel zamanda etkinlik*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Altınöz, M., Başpınar, Ö., Erdönmez, C., Tengilimlioğlu, D. ve Tutar, H. (2011). *Zaman Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Arı, R. ve Saban, A. (2000). *Sınıf Yönetimi*. Konya: Mikro Dizgi.
- Baran, A. G., Kurt, Ş. K. ve Tekeli, E. S. (2017). Yaşlıların dijital teknolojileri kullanım düzeyleri üzerine bir araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 1(45), 1-24.
- Barhyte, M., D., (2005). It's about time, *listen magazine*, 59 (2), 27.

- Boyras, M. ve Kocabaş, İ. (20018). İlkokul öğretmenlerinin zaman yönetimi becerilerinin belirlenmesi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1), 42-57.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). New York: NY, US. Francis Group.
- Covey, S. (2007). *Önemli işlere öncelik*, (Deniztekin, O., Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. California: Sage Publications.
- Cüceloğlu, D. (1999). *İyi düşün doğru karar ver*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çelik, V. (2002). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çermik, H. (2006). Sınıfta zaman yönetimi. (Yılman M., Editör), *Sınıf yönetimi içinde*, (S.45-61). Ankara: Nobel Yayınları.
- Davey, L. (2009). The application of case study evaluations (Gökçek, T., Çev.). *Elementary Education Online*, 8 (2), 1-3.
- Dryden, W. (2000). *Ertelemek yaşamı kaçırmaktır*, (Güney, G., Çev.). İstanbul: Ropta Yayınları.
- Durukan, H. ve Öztürk, H. (2005). Sınıf içinde zaman kullanımı, *sınıf yönetimi içinde* (145-158). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Efil İ. ve Diğerleri (2003). Zaman yönetimi. (Küçükahmet, L., Editör), *sınıf yönetimi içinde* (81-96). Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Erkılıç, T. A. (2011). Zaman yönetimi. (Kıran, H., Editör:), *Etkili sınıf yönetimi içinde* (125-149). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Evertson, C. M. & Emmer, E.T. (1997). *İlkokul Öğretmenleri için sınıf yönetimi- Classroom Management for elementary teachers*, (Aypay, A., Çev.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi: Kuramsal ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gözel, E. ve Halat E. (2010). İlköğretim okulu öğretmenleri ve zaman yönetimi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 73-89.
- Güçlü, D. (2001). Zaman yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25 (25), 87-106.
- Gündüz, Y. ve Peker, S. (2011). Zaman yönetimi. (İnandı.Y., Editör). *Sınıf yönetimi içinde* (182-199). Adana: Karahan Kitatabevi.
- Haynes, M. E. (1999). *Kişisel zaman yönetimi*. (Bülbül Y., Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Hesapçıoğlu, M. (1994). *Öğretim ilke ve yöntemleri: Eğitim programları ve öğretim*. İstanbul: Beta Basım, Yayın Dağıtım A.Ş.
- Jones, K. (2000). *Zamanı kullanma*. (Akkoyunlu, A.C., Çev.). İstanbul: Doğan Kitap.
- Karaoğlu, A. D. (2006). *Üst düzey yöneticilerin zaman yönetimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 180148).
- Mackenzie, R. A. (1989). *Zaman tuzağı*. (Güneri, Y., Çev.). İstanbul: İlgi Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks: CA Sage.
- MEB. (2018). Öğretmenlik uygulaması yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, 81(2729), 2000-2017.
- Özkılıç, R. (2000). Sınıfta zaman yönetimi. (Küçükahmet, L., Editör). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar içinde* (91-106). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Polat, H. (2001). *İlköğretim I. kademe sınıf öğretmenlerinin sınıf içi eğitsel durumlar ile ilgili görüşleri ve zaman kullanımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 106735).
- Sabuncuoğlu, Z., Paşa, M. ve Kaymaz, K. (2010). *Zaman yönetimi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Scoot, M. (1997). *Zaman yönetimi*. (Çingil Çelik, A., Çev.). 2. Baskı. İstanbul: Rota Yayınları.
- Silahtaroglu, F. (2004). *Akademisyenlerde zaman yönetimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 146296).
- Smith, W. H. (2007). *Hayatı ve zamanı yönetmenin 10 doğal yasası*, (Çelbiş, A., Çev.), İstanbul: Sistem Yayıncılık, 6.
- Şaktanlı, C. (2001). *Sınıfta ders zamanının Yönetimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 108916).
- Taş, S. (2010). İlköğretim okullarında sınıfta zaman kaybettiren etkinlikler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2 (12).
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

- Tengilimlioğlu D., Tutar H., Altınöz M., Başpınar N.Ö., Erdönmez C. (2003). *Zaman Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Vogt, W. P., Gardner, D. C., & Haeffele, L. M. (2012). *When To Use What Research Design*. New York: Guilford Press.
- Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız ve Yıldız, (2016) The relationship between academic procrastination and hopelessness perceptions of primary school teaching department students. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8 (3), 234-251.
- Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods*. (3. Basım). California: Sage Publications.
- YÖK. (2018). *Öğretmen yetiştirme lisans programları*.
<https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idaribirimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari> adresinden edinilmiştir. Erişim tarihi: 02.08.2020.